

شجاعت و ترس بودن برای هنرمندان و اهل رسانه ضروری است / شجاعت، عامل خلاقیت و ترس نابود کننده آن / ترس از عدم موفقیت، نابود کننده خلاقیت

حجت الاسلام علیرضا پناهیان در دهه اول محرم، در دانشگاه هنر با موضوع «عنصر شجاعت در هنر و حماسه» به ایراد سخنرانی پرداختند. گزیده‌ای از نهمین جلسه این سخنرانی در ادامه می‌آید:

ترس بودن در خلق اثر هنری تأثیر گذار است

• شجاعت در هنر و حماسه جایگاهی کلیدی دارد. وجود حماسه‌سازان بزرگ حتماً نباید در دل جنگ‌ها دیده شود. بعضی‌ها جنگ باشد یا نباشد، ذاتاً حماسه‌گر هستند و ارزش این افراد از کسانی که در میدان جنگ شجاعتشان به منصفه ظهور گذاشته می‌شود، اصلاً کمتر نیست. حماسه‌گر بودن و شجاع بودن برای همه خوب است، بخصوص برای هنرمندان. هنرمند جماعت لازم است که حماسه‌گر باشد چون عمود خیمه داستان‌های انسانی عالم، حماسه است و اگر هنرمندی اهل حماسه نباشد، نمی‌تواند این خیمه را سرپا نگه دارد. اگر هنرمندی تحت تأثیر چیزی غیر از حماسه باشد، همان امر در آثارش جلوه‌گر است. مثلاً اگر تمام عقده‌های روحی و روانی یک هنرمند فقط در ارتباط با جنس مخالف باشد، تمام آثارش هم مشحون از رابطه زن و مرد خواهد بود، نه مشحون از حماسه. وقتی این هنرمند در مقام ارائه تصویری از حماسه‌ای مانند دفاع مقدس قرار می‌گیرند، فاجعه‌هایی اتفاق می‌افتد که نگو و نپرس. اگر کسی بخواهد حماسه‌سرایی کند، بدون تردید باید روح حماسی داشته باشد ولی شجاعت در هنرمندان محدود در حماسه‌سرایی نمی‌شود و به درد همه مسائل دیگر هم می‌خورد.

ترس بر جهت‌گیری‌های زندگی تأثیر گذار است

• انگیزه‌ها، کارها و زندگی انسان تحت تأثیر ترس و محبت است و هر کسی که بخواهد جهت حرکت خود را کنترل کند، باید علاقه‌ها و ترس‌های خود را کنترل نماید. البته محبت‌ها همیشه توسط ترس‌ها قید می‌خورند و این ترس است که محبت را تعیین می‌کند. در روز قیامت مشخص می‌شود که اکثر مردم حتی به دلیل هوس گناه نکرده‌اند، بلکه از روی ترس گناه کرده‌اند و به جهنم رفته‌اند.

اگر تربیت فرزندان با ترساندن آن‌ها انجام شود، شجاع تربیت نمی‌شوند

• نقش مادران در تربیت فرزندان برای ترس و شجاع بودن بسیار مهم و کلیدی است. مثلاً مادر به بچه‌اش می‌گوید مسواک بزن و اگر نه دندان‌هایت خراب می‌شود و فرزند از ترس خراب شدن دندان و یا از ترس آمپولی که دندانپزشک به دندان‌های خراب می‌زند، ناچار به مسواک کردن می‌شود. ولی رسول خدا(ص) و معصومین(ع) اغلب از جنبه‌های مثبت و فواید اعمال سخن می‌گفتند. پیامبر اکرم(ص) در مورد مسواک می‌فرمودند: با مسواک زدن دهانتان را خشبو کنید(طَبَّيْبُوا أَفْوَاهَكُمْ بِالسُّوَاكِ؛ فَإِنَّهَا طُرُقُ الْقُرْآنِ؛ میزان الحکمه/ ۹۲۲۷) امیرالمؤمنین(ع) نیز می‌فرمودند: «مسواک زدن عامل جلب رضایت خدا، سنت پیامبر، و خشبوکننده دهان است؛ السُّوَاكُ مِنْ مَرْضَاةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَ سُنَّةُ النَّبِيِّ ص وَ مَطْبِئَةُ لِقَمِّ»(خصال صدوق/ ۶۱۱/۲) و این مادر است که این ترس‌ها یا شجاعت‌ها را منتقل می‌کند. حتی اگر پدر، کسی مانند

امیرالمؤمنین(ع) باشد، نیاز به یک ام‌البنین(س) شجاع است، تا حماسه‌سازی مانند ابوالفضل‌عباس(ع) تربیت شود. البته منظور این نیست که مطلق بخواهیم اینگونه تحذیرها را نفی کنیم، ولی نباید غلبه داشته باشد. چنان که در سیره معصومین(ع) نیز چنین بوده است.

ضرورت شجاعت برای اهل تبلیغ

- کسی که اهل هنر و رسانه است طبیعتاً اهل تبلیغ هم هست. کار هنرمندان و اهل رسانه، کاری از جنس تبلیغ است. **کسی که اهل تبلیغ است باید فقط از خدا بترسد و از کس دیگری نترسد.** اگر کسی اهل ابلاغ پیام باشد و بترسد، ترس او بر کارش بسیار تأثیرگذار خواهد بود.

«وجود کفار» عامل ترس در رساندن پیام حق

- چرا بعضی جاها گفتن حرف خدا ترس دارد؟ یک علت آن حضور دشمنان سرسخت و عنود است که یک گروه از این دشمنان حرف حق، کفار هستند. کافر کسی است که به هر ترتیبی شده سعی می‌کند خدا را انکار کند. البته نه عوام کفار، بلکه کافرانی که یسدون عن سبیل الله هستند و راه خدا را سد می‌کنند. اینها در تلاش برای نابودکردن مبلغین حرف حق‌اند. این دسته، کسانی‌اند که به شدت به مخالفت با مبلغین رسالات خدا می‌پردازند و از هیچ اقدامی هم فروگذار نیستند.

«وجود عوام سطحی‌نگر» عامل دیگر ترس در رساندن پیام حق

- گروه دوم کسانی که با حرف حق مخالفت می‌کنند، عوام سطحی‌نگر هستند. عوام با کسی که حرف حق بزند، مخالفت می‌کنند و علیه او اقدام می‌کنند. عوام باعث می‌شوند که مبلغ بترسد از اینکه حرف حق را بزند. حرف حق‌زدن در میان مردم عوام، شجاعت می‌خواهد.

شجاعت، زمینه‌ساز خلاقیت و ترس نابودکننده آن / ترس از عدم موفقیت، نابودکننده خلاقیت

- علت دیگر ضرورت شجاعت برای اهل هنر و رسانه، این است که شجاعت زمینه‌ساز خلاقیت است، و ترس، خلاقیت را نابود می‌کند. **حتی اگر بررسی از اینکه موفق می‌شوی یا نه، خلاقیت نابود شده است.** اگر هنرمند شجاعت داشته باشد، عالم در مشت او خواهد بود. اگر شاعر باشد، کلمات در مشت او می‌آید. اگر طراح باشد، قدرت طراحی در او افزایش می‌یابد. شجاعت حسی دائمی را برای هنرمندی ایجاد می‌کند. اینطور نباید باشد که یک هنرمند منتظر باشد تا یک حس خاصی ایجاد شود و بعد به هنرمندی بپردازد و طرحی و ایده‌ای و خلاقیتی به ذهنش برسد، بلکه هنرمند باید طوری باشد که به محض اینکه اراده کرد به خلاقیت و هنرمندی بپردازد. هنرمند باید بر حس خودش اراده داشته باشد و برای اینکه اینگونه باشد، باید از ترس دور شده باشد تا خلاقیت بیشتری پیدا کند.

کسی که از مردم می‌ترسد، خود را تحقیر کرده است

- در مورد ترس از مردم و کوتاهی در انجام تبلیغ، کلام بسیار نافذ و تکان‌دهنده‌ای نقل شده است. رسول اکرم(ص) فرمودند: هیچ یک از شما نباید خود را کوچک کند. عرض کردند: ای رسول خدا! چگونه کسی از ما خود را کوچک می‌کند؟ فرمود: به این ترتیب که در جایی لازم بداند که سخنی بگوید، اما چیزی نگوید. خداوند در روز قیامت به او می‌فرماید: چه چیز

مانع از آن شد که درباره فلان و بهمان سخنی نگویی؟ عرض می‌کند: ترس از مردم! خداوند می‌فرماید: سزاوارتر بود که از من می‌ترسیدی؛ لَا يُحَقِّرَنَّ أَحَدُكُمْ نَفْسَهُ . قالوا: يا رسولَ اللَّهِ، وَكَيْفَ يُحَقِّرُ أَحَدُنَا نَفْسَهُ؟ قَالَ: يَرَى أَنَّ عَلَيْهِ مَقَالًا، ثُمَّ لَا يَقُولُ فِيهِ، فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: مَا مَنَعَكَ أَنْ تَقُولَ فِي كَذَا وَكَذَا؟ فَيَقُولُ: خَشِيْتُ النَّاسَ! فَيَقُولُ: فَإِنِّي كُنْتُ أَحَقَّ أَنْ تَخْشِيَ (میزان الحکمه/۳۵۲/۷)

